

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/26413756>

Developing an Attitude Scale towards Mentoring

Article · January 2005

Source: DOAJ

CITATIONS

0

READS

747

2 authors, including:

Ece Zehir Topkaya

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

40 PUBLICATIONS 328 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

PhD Dissertation [View project](#)

Interculturality and English Language Learning and Teaching [View project](#)

UYGULAMA ÖĞRETMENLİĞİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRİLMESİ

DEVELOPING AN ATTITUDE SCALE TOWARDS MENTORING

Ece ZEHİR TOPKAYA

ecetopkaya@yahoo.com

Meltem YALIN

mellyalin@mynet.com

ÖZ

Bu çalışmada, uygulama öğretmenliğine ilişkin tutumları ölçmek amacıyla geliştirilen "Uygulama Öğretmenliği Tutum Ölçeği" ni (UÖTÖ) geliştirme aşamaları detayları ile sunulmuştur. Araştırma, Aydın ve Ankara il merkezlerindeki 18 ilköğretim okulunda yapılmıştır. Deneme formunun geliştirilme aşamasında, Aydın merkezdeki 10 ilköğretim okulundan 50 sınıf öğretmenine okul deneyiminin tüm boyutlarına ilişkin 10 adet açık uçlu soru sorularak, duygu ve düşüncelerini açıklamaları istenmiştir. Verilen yanıtlardan hareketle hazırlanan 5 dereceli Likert tipi 64 maddelik 300 adet deneme formu 18 okulda sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. 212 adet form geri dönmüş 192 tanesi değerlendirilmeye alınmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel hesaplamaları SPSS 9.0 İstatistik Paket programında yapılmıştır.

Beş dereceli likert tipinde hazırlanan UÖTÖ' nün deneme formunda 64 madde yer alırken, yapılan ön uygulama ve analizler sonucunda, madde sayısı 30' a inmiştir. Beş dereceli UÖTÖ' nün güvenilirlik ve geçerliliğine ilişkin kanıtlar elde edilerek, ölçek kullanıma hazır hale gelmiştir.

Anahtar kelimeler: Uygulama Öğretmenliği, okul deneyimi, tutum

ABSTRACT

In this study, an Attitude scale Towards Mentoring (ASTM) was developed. The study was done in 18 primary schools in the city centers of Aydın and Ankara Provinces. At the first stage, 50 primary school teachers in the city center of Aydın were asked to report their ideas, feelings about school experience that candidate teachers do in primary schools. Taking the answers as a departure point, a five point graded trial form of 64 items was constructed and 300 trial forms were given to teachers in 18 schools. 212 forms were taken back and out of it 192 were used for analyses. SPSS 9.0 Statistical Program was used to analyze the data.

While the trial form had 64 items, after the analysis 34 items not working properly were omitted. Thus the final form of the scale has 30 items. Reliability and validity evidence was obtained for ASTM

Key words: Mentoring, attitude, school experience

GİRİŞ

Öğretmenin öğrenilmesi bir dizi karmaşık davranışları, yeterli ve beceri düzeyi yüksek yetiştiriciler/eğitmenler ile öğretmen adaylarını gerektirmektedir. Yalnızca öğretmen adayları göz önüne alınırsa, söz konusu bu süreç, “bilimsel bir bilgi temeli oluşturmayı, bilişte ve davranışta değişimleri ve kişilerarası iletişim becerileri kadar duyuşsal yönleri de kapsar” (Maynard ve Furlong, 1994: 69).

Öğretmen adaylarında meydana getirilmek istenen tüm bu davranış değişiklikleri, artık yalnızca fakülte öğretim elemanlarının sorumluluğu olmaktan çıkmıştır. Bilindiği gibi, 1994-1998 yılları arasında yürütülen YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi çerçevesinde, eğitim fakülteleri yeniden yapılandırılmış ve 1998-1999 öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde yeterliğe dayalı öğretmen eğitimi modeli uygulamaya koyulmuştur. Bu reform süreci sonunda, öğretmen adaylarının ilk ve ortaöğretim düzeyinde yaptıkları okul uygulamasının süresi uzatılarak, içeriği ayrıntılı olarak belirlenmiştir (Bkz. Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuzu, 1998).

Uygulama süresinin uzatılması sonucu öğretmen adayları, hedef ve içerikleri birbirinden farklı Okul Deneyimi I-II ve Öğretmenlik Uygulamaları çalışmaları ile okul yaşantılarını zenginleştirme olanağına kavuşmuştur.

Mesleki aşamanın ilk basamağını teşkil eden hizmet-öncesi öğretmen eğitime bakıldığında, Okul Deneyimi I ve II ile Öğretmenlik Uygulamasının amaçlarını iki ana başlık altında toplamak mümkün görünmektedir: alana ilişkin tecrübe kazandırma (okula, müfredata, kültüre ve topluma hazırlama); ve öğretmen adayının ders anlatması (akademik eğitimle öğrenilen beceri ve bilgilerin uygulamaya konması).

Ancak, diğer yandan bakıldığında, Okul Deneyimi I ve II ile Öğretmenlik Uygulamasının amacı yalnızca öğretmen adaylarının oryantasyonunu sağlama ya da akademik eğitimle öğrendikleri becerileri, bilgileri sergileme ve uygulama olanaklarının yaratılması değildir. Belirtilen bu noktalara ek olarak, okul deneyimi ve uygulamasının amacı öğretmen adaylarının kendi tecrübeleri üzerine olduğu kadar diğer öğretmen adayları ve öğretmenler ile tüm öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin gözlemleri üzerine düşünme, çıkarsamalarda bulunma sonuçlara varma olanaklarını sağlamaktır. Dolayısıyla, okul deneyimi ve uygulaması öğretmen adayı için hem kişisel hem de mesleki bir gelişim sürecidir. Reiman ve Thies-Sprinhall' ün de ifade ettiği gibi bu süreçte *öğrenme* bir başka şekilde ve çok daha karmaşık bir düzeyde devam etmektedir (1998: 5). Dolayısıyla, tüm süreç dikkatlice planlanmalı, yapılandırılmalı ve uygulanmalıdır.

Ancak ne yazık ki bu süreç yeterince sağlıklı yürütülemediğinde pek çok farklı sonucu da beraberinde getirebilmektedir. Örneğin, okul deneyimi uygulamasına ilişkin bir araştırmada Tüfekçi (1998), öğretmen adaylarının okul uygulamalarında karşılaştıkları sorunları irdelemekte, davranış ve tutum bağlamında öğretmen adaylarında en büyük değişimin gözlemlendiği bu süreçte uygulama okullarında yapılan her türlü faaliyete önem verilmesi gerektiğinin altını çizerek genel olarak öğretmen adaylarının bu deneyimden yeterince kazanımla çıkmadıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, iyi bir başlangıcın başarıyı doğrudan etkileyeceği düşüncesinden hareketle okul uygulamalarında karşılaşılan bu sorunların ivedilikle giderilmesi gerektiğini de ifade etmektedir (Tüfekçi, 1998: 25-26).

Bir başka araştırmada ise Toprakçı (2003), Okul Deneyimi uygulamasını ele almış, etkili ve yeterli bir deneyim sunulmadığında öğretmen adaylarının derse yönelik tutumlarında olumsuz yönde bir değişim olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Toprakçı (2003: 151), öğretmen adaylarının uygulama okullarındaki öğretmen ve yöneticilerin okul deneyimi konusundaki yetersiz ilgi ve bilgilerinden şikayetçi olduklarının bulgulararak bu durumun, öğretmen adaylarının tutumlarındaki olumsuz değişimin nedenlerinden biri olabileceğini ifade etmektedir.

Alanyazın tarandığında, yapılan daha pek çok araştırmanın bu konuya değindiği gözlemlenebilir. Örneğin, Kiraz (2001) aday öğretmen-rehber öğretmen (uygulama öğretmeni) etkileşimi üzerine yaptığı bir çalışmada, aday öğretmenlerin uygulama okullarında yaptıkları çalışmaların başarıya ulaşmasında rehber öğretmenlerin bilimsel ve duygusal olarak öğretmen adaylarına yardımcı olabilecek nitelikte olmaları gerektiğine işaret etmektedir. Diğer bir çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmış ve öğretmen adaylarının uygulama okulu öğretmenlerinden beklentilerinin en başında daha fazla iletişim kurabilme, kendilerine daha fazla yardımcı olabilme, dersi birlikte yürütebilme gibi isteklerin geldiği saptanmıştır (Özbek ve Aytekin, 2003).

Tüm bu tartışmalar ışığında görüldüğü üzere, yeni düzenlemeler gereğince, öğretmen eğitiminde ilk ve orta öğretim kurumlarının rollerinin ve sorumluluklarının arttığı gerçeği göz önüne alındığında, bu kurumlarda çalışan öğretmenlere de mesleğe yeni katılacak öğretmenleri yetiştirmede önemli görevler düştüğü görülmektedir. Şüphesiz, yeni nesil öğretmenlerin iyi yetişmesi, uygulama öğretmenlerinin nitelikli hizmet verebilmesi ile yakından ilgilidir. Eğitimin çok-faktörlü, karmaşık bir olgu olduğu düşünülürse, “nitelik” kavramının içeriğinin tam olarak doldurulması çok güç gibi görünmektedir. Dolayısıyla, “nitelikli uygulama öğretmenliği” olgusunu da etkileyen bir çok değişkenden söz etmek mümkündür. Ancak, bu değişkenlerden en belirleyici olanları, uygulama öğretmenin bilgi ve anlayışının yanı sıra mesleki becerileri ile tutum ve değerleridir (Fish, 1995). Tutumlar ise, bireyler ve gruplar arası etkileşiminde sözü edilen diğer parametrelerden belki de en temel olanıdır (Wynn, 1999).

Toplumsal davranışlar ile tutumlar arasında var olduğu düşünülen ilişkiden dolayı tutumların incelenmesi hemen her disiplinde araştırma-geliştirme çalışmalarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Son derece karmaşık psikolojik bir değişken olan tutum, çok genel anlamda “bir kişi, nesne ve olaylara karşı belli bir biçimde davranma... [b]ilinçli bir yönlendirme olabileceği gibi bir eğilim ya da bir alışkanlık” olarak tanımlanabilir (Felsefe Ansiklopedisi, 1979: 396) veya “bir kimse, nesne ya da durumla ilgili oldukça organize ve sürekli olan inanç ve duygular” olarak da ifade edilebilir (Kızılçelik ve Erjem, 1996: 562). Tutum ölçümlerinin babası kabul edilen Thurstone (1928 akt. Muller, 1986: 3) ise tutumu “psikolojik bir nesneye karşı olumlu ya da olumsuz duyuş yoğunluğu” olarak ele alırken, sosyal psikologlar Fishbein ve Ajzen (1975) bu tanımları geliştirerek tutumları “belli kişi, grup, fikir ya da durumlara yönelik, sürekli olumlu ya da olumsuz tepkilere neden olan, öğrenilmiş eğilimler” olarak tarif etmektedirler. Sonuç olarak, en yalın haliyle tutum “belirli nesne, durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş, olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimi” olarak tanımlanabilir (Tezbaşaran, 1997: 1).

Verilen tanımların çeşitliliğinden de anlaşılacağı gibi, evrensel kabul görmüş tek bir tutum tanımı söz konusu değildir. Dolayısıyla, her disiplin kendi çalışma alanına en uygun tanımı ve ölçümleme kriterlerini seçme eğilimindedir.

Bununla birlikte, tutumun üç temel boyutu vardır: Bilişsel boyutu, yani öğrenmeye dayalı olan; duyuşsal boyutu, yani duyguların söz konusu olduğu ve davranışsal, yani tepkilerin ortaya konduğu boyut. Böylesi bir kavramlaştırmanın da ortaya koyduğu üzere, bu karmaşık psikolojik yapıyı ölçmek pek çok açıdan temel bir gereksinimdir. Özellikle, öğretmen eğitimi göz önüne alındığında, yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı gibi, ilgili tüm tarafların okul deneyimleri ve uygulamasından olumlu ve amacını gerçekleştirmiş bir deneyimle ayrılması bu görevi anlamayı, detaylı planlamayı ve hazırlığı, bu süreçlerin dikkatli bir şekilde izlenmesini, gözlemlenmesini ve doğru bir şekilde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu çok yönlü ve pek çok tarafı bir araya getiren sorumlulukta, uygulama okullarında bulunan uygulama öğretmenlerine “nitelikli” hizmet sunmada önemli görevler düşmektedir. Uygulama öğretmenliği, öğretmenliğin doğrudan bir

uzantısı olmadığı için yalnızca “iyi” öğretmen olmak yeterli görünmemekte, farklı bakış açılarını, yetenekleri, becerileri, eğilimleri ve tutumları gerektirmektedir (Brooks ve Sikes, 1997: 66).

Dolayısıyla, uygulama öğretmenlerinin bu önemli göreve olan tutumlarının belirlenmesinin, bu görevin başarıyla yerine getirilmesine ve tarafların memnuniyetlerine katkısı olacağı açıktır.

ÇALIŞMA

Çalışmanın Amacı

Yapılan bu çalışmada, yukarıda sözü edilen nedenlerden dolayı ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin uygulama öğretmenliğine yönelik tutumlarını ölçen bir ölçme aracının geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Yöntem

Tutumların ölçülmesi tanımlanabilmesine bağlıdır. Tutumların ölçülmesinde izlenen en popüler yaklaşım, söz konusu tutuma ilişkin bir ölçeğin hazırlanarak uygulanmasıdır. Tutum ölçekleri genellikle bireyin bir ya da bir çok boyutta tutumunun yönünü ve yeğinliğini belirlemek için kağıt kalemle uygulanan kendini rapor etme araçlarıdır. Bir tutum ölçeği, ölçülmek istenen tutum konusu (bir insan grubu, bir kurum ya da kavram, vb.) ile ilgili bir dizi ifadeyi içerir. Bu ölçekler farklı tekniklere dayalı olarak geliştirilebilir.

Günümüzde tek boyutlu ölçeklemeden başlayarak çok boyutlu ölçeklemeye kadar çeşitli ve daha karmaşık işlemlere dayalı teknikler bulunmaktadır. Bu tekniklerden en yaygın olarak kullanılanı “Dereceleme toplamlarıyla ölçekleme” modeli olarak adlandırılan Likert tipi ölçeklerdir (Tezbaşaran,1997: 5).

Likert tipi ölçekler bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi (self report) esasına dayalıdır. Bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir. Burada birey genel olarak, çeşitli özellikler bakımından kendini gözleyerek, kendisi hakkındaki gözlem sonuçlarını bildirir. Tekniğin uygulanışında izlenen yol, belirli bir durum karşısında bireyin nasıl davranış göstereceğinin kendisine yazılı ya da sözlü olarak sorulmasıdır.

Genellikle bireye bir soru listesi (anket, envanter, ölçek, test) verilir ve bireyden listedeki ölçek maddelerine tepkide bulunması (soruları cevaplaması) istenir. Bu sorularda, bireyden hipotetik olarak ortaya konan durumlarda takınacağı tavrın veya göstereceği davranışın ne olacağını belirtmesi istenir (Tezbaşaran, 1997: 7).

Uygulama Öğretmenliği Tutum Ölçeği (UÖTÖ) de Likert tipi bir ölçektir. Aydın ve Ankara il merkezleri devlet okulları ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinden oluşan toplam 300 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Aşağıda UÖTÖ’ nin geliştirilmesine yönelik basamaklar detaylı bir şekilde tartışılacaktır.

Ölçeğin Geliştirilmesi Aşamaları

Araştırmada, ölçme aracının genel olarak geliştirilme aşamaları aşağıdaki şekilde yapılmıştır (Karasar, 1995:139-143; Balcı,1995: 142-143; Erkuş ve ark., 2000: 27-33):

1. Madde Havuzu aşaması
2. Uzman Görüşü aşaması
3. Faktör Analizi aşaması
4. Güvenirlik Hesaplama aşaması

Bu aşamalar sırasıyla şöyle özetlenebilir.

1. Madde Havuzu Aşaması:

Bu aşamada öncelikle ölçek için literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması ve daha önceki farklı çalışmalarda kullanılan ölçme araçları incelenmiştir. Daha sonra, Aydın ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı İlköğretim devlet okullarında görev yapan 50 sınıf öğretmene, Okul Deneyimi I dersi göz önünde bulundurularak, sürecin kapsadığı tüm konu ve taraflara ilişkin 10 adet açık uçlu soru sorulmuş, kendilerinden duygu ve düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Bu şekilde bir madde havuzu oluşturulmuştur.

2. Uzman Görüşü Aşaması:

Bilindiği gibi, bir ölçme aracının bireylerin davranışlarını tahmin etmedeki başarısı büyük ölçüde ölçme aracının geçerli ve güvenilir olmasına bağlıdır (Büyüköztürk, 2004: 161). Geçerlik bir maddenin ölçmek ya da tanımlamak istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğüyle ilgili bir kavramdır. Bir ölçeğe ilişkin geçerlik kanıtlarının elde edilmesinin bir çok yolu söz konusudur. Bu çalışmada ise, öncelikle uzman görüşüne başvurularak hazırlanan ölçme aracının kapsam geçerliliğine sahip olmasına dikkat edilmiştir.

Dolayısıyla öncelikle, birinci aşamanın uygulanmasının ardından oluşturulan madde havuzundan tutum cümlesi olarak kullanılacak ifadeler titizlikle seçilmiştir. Daha sonra, bu ifadeler tutum ifade edebilecek şekilde madde yazım kurallarına uygun olarak düzenlenmiş ve yeniden ifadelendirilerek, uzman öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda madde havuzundaki maddeler bir ön elemeden geçirilmiştir.

Yeniden düzenlenen tutum cümleleri, üç ayrı faktör başlıkları altında davranışsal, bilişsel ve duyuşsal öğeleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bu işlemler yapılırken tutum ifadelerinin olumlu ve olumsuz ağırlıklarının eşit olmasına ve her maddenin cevaplayıcı tarafından aynı şekilde anlaşılmasına uzman öğretim üyesi nezaretinde dikkat edilmiştir. Başlangıçta 87 maddeden oluşan UÖTÖ' deki madde sayısı, uzmanlardan alınan dönütler sonucunda 64' e indirilmiştir. Böylece taslak ölçek, deneme uygulaması aşamasına hazır hale getirilmiştir.

3. Ön Deneme Aşaması:

Oluşturulan 64 madde, daha sonra, olumlu ve olumsuz maddelerin sıralamaları dikkate alınarak ve cevaplayıcıda herhangi bir yanlılığa meydan vermeyecek şekilde taslak ölçekte dağıtılmıştır.

Geliştirilen ölçekte 37 madde olumlu, 27 madde ise olumsuz cümle olarak madde havuzunda yer almıştır (UÖTÖ taslak ölçeğinde yer alan tüm maddeler için Bkz. Ek 1). Olumlu maddeler “tamamen katılıyorum=5”, “katılıyorum=4”, “kararsızım= 3”, “katılmıyorum=2” ve “kesinlikle katılmıyorum=1” şeklinde 5’ den 1’ e doğru puanlanmış; olumsuz maddeler ise “tamamen katılıyorum=1” den “kesinlikle katılmıyorum=5” olacak şekilde 1’ den 5’ e doğru puanlanmıştır. Dolayısıyla, ölçekten alınabilecek en düşük puan 64, en yüksek puan ise 320’ dir.

Geliştirilen taslak ölçeğin deneme uygulaması Aydın ve Ankara il merkezlerindeki 18 ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Aydın ili merkezinde 11 ilköğretim okulunda görev yapmakta olan 138 bayan, 60 erkek öğretmen olmak üzere toplam 198 öğretmene ulaşılarak hazırlanan deneme ölçeği uygulanmıştır. Ankara ilinde ise, 7 merkez ilköğretim okulunda görev yapmakta olan 80 bayan, 22 erkek olmak üzere toplam 102 sınıf öğretmene ulaşılmıştır. Toplam 300 sınıf öğretmene verilen deneme formlarından 212 adeti geri dönmüştür. Elde edilen verilerin tek tek incelenmesi sonucunda 212 anketten 20 tanesinin hatalı doldurulduğu

saptanmış ve 192 anket geçerli sayılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel hesaplamaları SPSS 9.0 İstatistik Paket programında yapılmıştır.

4. Faktör Analizi Aşaması:

Uzman görüşleri ve ön denemelerden sonra gerçek gruba uygulanan taslak ölçekteki 64 maddeden hangilerinin işlediğini belirlemek amacıyla faktör analizi tekniği kullanılarak, her bir maddenin ayırtediciliğine (madde-toplam test korelasyonları) bakılmıştır.

“Madde-toplam test korelasyonu test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar” (Büyüköztürk, 2004: 165). Diğer bir ifadeyle, bir ölçme aracındaki her bir maddenin benzer davranışları örneklediğini gösterir. Bu bağlamda, madde-toplam test korelasyonunun pozitif ve yüksek olması beklenir. Bu da, ölçme aracının iç tutarlılığının yüksek olduğunu ifade eder (Fraenkel ve Wallen, 2000: 174-175). Madde-toplam test korelasyonunun yorumlanmasında ise, madde-toplam test korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi derecede ayırt ettiği kabul edilir.

Yapılan bu çalışmada da, verilere ilişkin madde-test korelasyonları, birinci faktör yükleri ve madde ortalamaları hesaplanmış ve madde test korelasyonu anlamlı ($p < 0.5$), temel bileşenler analizinin birinci boyutunda faktör yükleri 0.30’ un üzerinde olan 30 madde ölçeğe alınmıştır. Seçilen maddelerin madde-test korelasyonları, temel bileşenler analizi birinci faktör yükleri ile madde ortalamaları Tablo 1’ de verilmiştir.

Ölçeğe alınan maddelerin madde-test korelasyonları 0.30 ile 0.54, temel bileşenler analizine göre hesaplanan birinci faktör yükleri 0.40 ile 0.63, ölçek maddelerinin puan ortalaması ise 3.37 ile 4.58 arasında değişmektedir. Nihai ölçekte, 3 olumsuz, 27 olumlu madde bulunmaktadır (Nihai ölçek için Bkz. Ek 2).

5. Güvenirlilik Hesaplama Aşaması:

“Ölçek geliştirmede temel amaç, güvenilir ve geçerli ölçme aracı oluşturmaktır” (Tavşancıl; 2000: 151). Güvenirlilik kısaca, bir ölçme aracının tutarlı bir şekilde her durumda benzer sonuçlar ortaya koyabilmesidir (Bell, 1993: 64). Diğer bir ifadeyle güvenilirlik, bir ölçme aracının ölçmek istediği özelliğe ilişkin elde ettiği ölçüm puanlarının ne derece tutarlı olduğuyla ilgilidir. “Bir ölçme aracının güvenilirliği için aranılan iki temel ölçüt, ‘değişik zamanlarda elde edilen cevaplar (puanla) arasında tutarlık’ ve ‘aynı zamanda elde edilen cevaplar arasında tutarlık’ olarak açıklanabilir” (Büyüköztürk, 2004: 164). Sosyal bilimlerde veri toplama aracı olarak geliştirilmek istenen ölçeklerde çoğunlukla kullanılan güvenilirlik türü ise faktör analizidir. Bu istatistiksel teknik, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya getirmeyi amaçlar.

Likert tipi ölçeklerin de “temel varsayımı her bir maddenin tek bir tutumu ölçtüğü yönündedir” (Tavşancıl, 2000: 151). Bu bağlamda, hazırlanan ölçeğin iç tutarlılığını incelemek ve diğer bir güvenilirlik kanıtı ortaya koyabilmek için, faktör analizi yapılarak son halini alan ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.87 bulunmuştur. Bu katsayı literatürce iyi kabul edilen değerler içerisinde. Literatürde .80’ in üzerindeki değerler iyi olarak nitelenmektedir (Alpar, 1998).

Tablo 1. Ölçeğin madde test korelasyonu, temel bileşenler analizi birinci faktör yükleri ve madde ortalamaları

Madde no	Madde-test korelasyonu	Temel bileşenler analizi 1. faktör yükü	Ortalama	Madde no	Madde-test korelasyonu	Temel bileşenler analizi 1. faktör yükü	Ortalama
1.	.32	.41	3.45	16.	.51	.49	4.60
2.	.44	.52	3.85	17.	.41	.45	4.20
3.	.44	.55	3.51	18.	.33	.40	4.20
4.	.41	.40	3.95	19.	.44	.44	4.05
5.	.37	.41	4.10	20.	.44*	.41	4.21
6.	.30	.40	4.21	21.	.30	.43	4.20
7.	.34	.40	4.47	22.	.49	.52	3.80
8.	.39	.47	4.32	23.	.52	.54	4.02
9.	.41	.40	4.02	24.	.51*	.55	4.21
10.	.51	.47	4.22	25.	.41	.46	4.04
11.	.54	.57	4.03	26.	.32*	.43	4.58
12.	.53	.50	4.20	27.	.33	.40	4.10
13.	.51	.55	4.44	28.	.42	.40	3.06
14.	.38	.42	3.09	29.	.30	.41	4.01
15.	.56	.50	4.02	30.	.30	.41	4.02

* Olumsuz maddeler

Ölçek Puanlarının Değerlendirilmesi

Nihai ölçekteki toplam madde sayısı 30' dur. Bu nedenle, 5 dereceli Likert tipi hazırlanan bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 150, en düşük puan ise 30' dur. Dolayısıyla, ölçekten alınan toplam puan madde sayısına bölünerek (30), bir bireyin elde ettiği ortalama madde puanlarına göre, ilgili bireyin uygulama öğretmenliğine yönelik tutumu hakkında bir sonuca varılabilir. UÖTÖ için 3' ün altında alan birey olumsuz, üstünde alan ise olumlu tutuma sahip denebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çağımız bilgi toplumunun insanını yetiştirecek olan öğretmen adaylarını eğiten ve kılavuzlayan öğretmen eğitimcilerinin önünde yüklü bir gündem bulunduğu açıktır. Hızla değişen dünya ve şartlar göz önüne alınacak olursa, bu gelişimin öncü gücü olan öğretmenlerin eğitilmesi ile ilgili iyileştirme-geliştirme isteği ve gerekliliği şüphesiz hep var olacak bir gerçekliktir. Bu bağlamda, öğretmen eğitimi için var olan tüm kaynakların en iyi nasıl kullanılacağı ortaya konmalıdır. İlgili tarafların sahip olmaları gereken nitelikler bakımından tanım ve tariflerinin yapılması ve bunlardan hareketle bu niteliklerin nesnel olarak ölçülebilir hale getirilebilmesi son derece önem taşımaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmada, öğretmen adaylarının milli eğitime bağlı ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki eğitimlerinden birinci derecede sorumlu olan okul uygulama öğretmenlerinin bu son derece kritik ve sorumluluk isteyen göreve ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarını belirlemeye yönelik bazı adımlar atılmış ve uygulama öğretmenliğine yönelik tutumları belirlemek amacıyla bir tutum ölçeği geliştirilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, 30 maddelik bir UÖTÖ tutum ölçeği ortaya konmuştur.

Ölçeğin geliştirilme aşamasında veriler, Aydın ve Ankara il merkezlerindeki 18 ilköğretim okulunda görev yapan sınıf öğretmenlerinden elde edilmiştir. Ölçeğin taslak formunda yer alan 64 madde güvenilirlik çalışmaları sonucunda 30 indirgenmiştir.

Ancak, ölçeğin tüm konu alanlarındaki öğretmenlerin uygulama öğretmeliğine yönelik tutumlarını ölçüp ölçmediğini belirlemek için, diğer konu alanı öğretmenlerine de uygulanarak, gerekli çözümler yapılması ve ancak kanıtlar elde edildikten sonra uygulanması söz konusu olacaktır.

Ayrıca, tutum gibi son derece karmaşık bir yapının ölçülmesinin zorluğu göz önüne alındığında, elde edilen bu ölçeği geliştirilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Sonuç olarak, UÖTÖ de geliştirilmeye açık bir başlangıç ölçeği olarak ele alınabilir.

YAZARLAR HAKKINDA

Ece Zehir Topkaya: 1991 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngiliz Dili Eğitimi Ana bilim Dalından mezun oldu. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngiliz Dili Eğitimi Bölümünden 1995 yılında Yüksek Lisans derecesini, 2002 yılında ise yine aynı üniversitenin Eğitim Bilimleri Enstitüsü İngiliz Dili Eğitimi Bölümünden doktora derecesini aldı. 1993-2003 yılları arasında Adnan Menderes Üniversitesi'nde görev yaptı. Halen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü İngiliz Dili Eğitimi Ana Bilim Dalında Yardımcı Doçent olarak çalışmaktadır. Akademik ilgi alanları arasında hizmet içi ve hizmet öncesi öğretmen yetiştirme, çocuklara yabancı dil öğretimi gelmektedir. Kendisine ecetopkaya@yahoo.com adresinden ulaşılabilir.

Meltem Yalın: 1992-96 Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünü bitirdi. 1996-2001 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında sınıf öğretmenliği ve üstün yetenekliler (BİLSEM) okulunda program geliştirme uzmanı olarak görev yaptı. 1998-2001 yılları arasında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim ABD Yüksek Lisans çalışmasını tamamladı. 2001 yılında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2002 yılından itibaren Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalında doktora yapmak üzere görevlendirildi. Kendisine melliyalin@mynet.com adresinden ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Alpar, R. (1998). **İstatistik ve Spor Bilimleri**. Ankara: Bağırhan Yayinevi.
- Balcı, A. (2001). **Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler**. (Üçüncü Basım). Ankara: Pegem Ayayinevi.
- Bell, J. (1993). **Doing Your Research Project**. (İkinci Basım). Buckingham: Open University Press.
- Brooks, V. And P. Sikes (1997). **The Good Mentor Guide**. Bristol: OUP
- Büyüköztürk, Ş. (2004). **Veri Analizi El Kitabı**. (Dördüncü Basım). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Erkuş, A ve ark (2000). Öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeği. **Eğitim ve Bilim**. 116, (25): 26-28.
- Fishbein, M., I. Ajzen (1975). **Belief, Attitude, Intention and Behavior : An Introduction to Theory and Research**. Reading, Mass: Addison, Wesley.
- Fraenkel, J.R., N.E. Wallen (2000). **How to Design and Evaluate Research in Education**. (Fourth Edition). Boston: McGraw Hill.
- Hançerlioğlu, O. (1979). **Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar**. Cilt 6. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Karasar, N. (1995). **Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. (Beşinci Basım). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Kızılcılık, S. Y Erjem (1996). **Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü**. İzmir: Saray Kitabevleri.
- Kiraz, E (2001). Aday öğretmen-rehber öğretmen etkileşimi: mesleki gelişimde diğer boyut. **Eğitim Araştırmaları**. 5: 85-92.

- Maynard, t., J. Furlong (1994). Learning to teach and models of mentoring. D. McIntyre, H. Hagger ve M. Wilkin. **Mentoring: Perspectives on School-based Teacher Education (Edts)**. Londra: Kogan Page.
- Özbek, Z.T., F. Aytekin (2003). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine bakış açıları ve öğretmenlik uygulaması dersinden memnuniyet durumları üzerine bir araştırma. **Çağdaş Eğitim**. 295: 31-39.
- Reiman, A.J., L. Thies-Sprinthall (1998). **Mentoring and Supervision for Teacher Development**. New York: Longman.
- Tatlıdil, H. (1992). **Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz**. Ankara: H.Ü. İstatistik Bölümü
- Tavşancıl, E. (2000) **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tezbaşaran, A. (1997). **Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu**. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Thurstone, L (1928). Attitudes can be measured. akt. D.J. Muller (1986) **Measuring Social Attitudes: A Handbook for Researchers and Practitioners**. NY: Teachers College Press.
- Toprakçı, E. (2003). Okul Deneyimi II dersinin teori ve pratiği. **Eğitim Araştırmaları**. Sayı: 7 146-151.
- Tüfekçi, S. (1998). **Öğretmenlik Uygulamasının Değerlendirilmesi: Gazi Eğitim Fakültesinde Bir Uygulama**. G.Ü. Sosyal Bilimler Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Basılmamış Yük.Lis. Tezi, Ankara
- UYTES (1995). **SPSS Bilgisayar Paket Kullanma Kursu Ders Notları**. Elazığ: Uluslararası İleri Teknoloji Sistemleri.
- Wynn, G. (1999). Attitudes, Prejudice and Discrimination. www.users.net2000.com.au.
- YÖK (1998) **Fakülte-Okul İşbirliği Kitapçığı**. Ankara: YÖK Yayınları.

Ek -1

1. Öğretmen adaylarının ilköğretim okullarında yaptıkları uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmak isterim.
2. Okul Deneyimi I dersi, öğretmen adayının olumlu mesleki tutum geliştirmesinde çok önemli bir aşamadır.
3. Çoğu öğretmen, dersleri esnasında sınıflarında yabancı birilerinin bulunmasından rahatsızlık duyarlar.
4. Uygulama öğretmeni, kendi alanında iyi bir araştırmacı olmak zorunda değildir.
5. Uygulama öğretmenin üzerine düşen sorumlulukları ve üstlenecekleri rolleri biliyorum.
6. Öğretmen adayları mesleklerini isteyerek seçmişlerdir.
7. Okul yöneticisinin, uygulama öğretmenini hangi kriterlere göre seçtiği herkes tarafından bilinmemektedir.
8. Uygulama öğretmenliği rolünü üstlenmeye istekliyim.*
9. Okul Deneyimi I dersi için ilköğretim okullarına gelen öğretmen adaylarının neler yapmaları gerektiği konusunda bir fikrim yok.
10. Mesleki deneyimin, uygulama öğretmenliği için en önemli ölçüt olduğunu düşünüyorum.
11. Okul Deneyimi I için okullara gelen öğretmen adayının, sistematik gözlem yapabilme becerisine sahip olması gerekir.
12. Okul uygulamalarında, öğretmen adayının en büyük yardımcısı uygulama öğretmenidir.
13. Uygulama öğretmenliğinin, mesleki anlamda gelişeceğim bir etkinlik olmadığını düşünüyorum.
14. MEB okul yöneticilerinin öğretmen yetiştirmeye ilişkin tutumlarını cesaret verici bulmuyorum.
15. Uygulama öğretmeni, aday öğretmen eğitiminden doğrudan sorumludur.
16. İlköğretim okullarındaki Okul Deneyimi I dersinin uygulama süresi (Bir dönemde haftada 1 gün ve toplam 14 hafta) yeterli değildir.
17. Öğretmen adayına sempatik ve anlayışlı bir tutum sergileyebilirim.
18. Uygulama öğretmeni olmak bir öğretmen için zaman kaybıdır.
19. Okul Deneyimi I dersi belirlenen kurallara uygun olarak yürütülmelidir.
20. Uygulama öğretmenliği görevi, sınıftaki öğretim görevlerimi aksatmama neden olur.

21. Okul Deneyimi I dersi, hem öğretmen adayının hem de uygulama öğretmeninin bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlayacak bir süreçtir.
22. Uygulama öğretmenliği, bir öğretmen olarak benim mesleki gelişimimde önemli bir aşama olacaktır.
23. Öğretmen adayının öğretmenliği benimsemesinde uygulama öğretmenin niteliklerinin önemli olduğunu düşünmüyorum.
24. Uygulama öğretmenlerinin, Eğitim Fakültesi mezunu olmaları gerekmez.
25. Uygulama öğretmenin iyi bir lider olması gerekir.
26. Okul Deneyimi I dersinin neleri içerdiğini bilmiyorum.
27. Uygulama öğretmeni, öğretmen adayının mesleki gelişimine yardımcı olur.
28. Uygulama öğretmenin kişiler arası iletişim becerileri yüksek olmalıdır.
29. Uygulama öğretmeni, öğretmen adayı ve yaptıklarına ilişkin yargılayıcı görüşler ileri sürebilir.
30. Öğretmenlere, uygulama öğretmeni olmadan önce, üstlenecekleri bu yeni rollerine uygun eğitim seminerleri verilmelidir.
31. Bir uygulama öğretmeni olarak, kullandığım dil ve ifade tarzım bakımından öğretmen adayına iyi bir örnek olurum.
32. Uygulama öğretmenin başarılı bir öğretmen olması gerektiğini düşünmüyorum..
33. Uygulama öğretmeni, öğretmen adayına rehberlik eder.
34. Uygulama öğretmenin, öğretmen adayına sistemli olarak geribildirim vermesine gerek yoktur.
35. Uygulama öğretmenliği, öğretmenliğin doğal bir parçasıdır.
36. Öğretmen adayının varlığı, bulunduğu sınıfın doğruluğunun bozulmasına neden olur.
37. Bir uygulama öğretmeni olarak, öğretmen adayına iyi bir lider olurum.
38. Uygulama öğretmeni yeniliklere açık, değişime hazır olmalıdır.
39. Uygulama öğretmenliği, mesleki deneyimin yanı sıra farklı becerileri de gerektirir.
40. Okul Deneyimi I, öğretmen adayının mesleki gelişimi açısından önemli bir aşamadır.
41. Uygulama öğretmenliği rolünü üstlenmeye hazır değilim.
42. Uygulama öğretmenin, öğretmen adayına verdiği bu hizmetten dolayı aldığı ücret daha fazla olmalıdır.
43. Uygulama öğretmeni, dış görünüm bakımından öğretmen adayına örnek olmalıdır.
44. Uygulama öğretmeni, öğretmen adayına sistematik gözlem yapabilmesini sağlayacak rehberlik hizmetinde bulunması gerekir.
45. Uygulama öğretmenliği seçimindeki ölçütler açık değildir.
46. Öğretmen adaylarının, uygulama yapmak için geldikleri ilköğretim okullarında bir uygulama öğretmene ihtiyaçları vardır.
47. Uygulama öğretmene maddi ve manevi olarak hak ettiği değer verilmemektedir.
48. Uygulama öğretmenliği, uzmanlık gerektirmez.
49. Uygulama öğretmenlerinin üst düzey gözlem becerisine sahip olmaları gerekmez.
50. Uygulama öğretmeni olarak iyi bir lider olacağımı sanmıyorum.
51. Uygulama öğretmeni olarak, öğretmen adayını sistematik bir şekilde gözlemleyebilecek bilgi birikimine sahibim.
52. Uygulama öğretmeni olarak, haftada 1 gün beraber olacağım öğretmen adayını yakından tanımama gerek yok.
53. Uygulama öğretmenin iyi bir dinleyici olması gerekmez.
54. Öğretmen adayının, gözlem amacıyla sınıfta bulunduğu not tutuyor olması sınıf öğretmenini olumsuz olarak etkiler.
55. Uygulama öğretmeni olarak, öğretmen adayına uygun bir model olurum.
56. Uygulama öğretmenin de öğretmen adayından öğreneceği şeyler vardır.
57. Uygulama öğretmeni olarak, öğretmen adayına kendi mesleki bilgi ve becerilerimi açık bir şekilde aktarabilirim.
58. Okul Deneyimi I dersi ile öğretmen adayı, okulun örgütsel yapısını ve öğretmenlik mesleğini sistemli olarak tanıma fırsatı bulur.
59. Uygulama öğretmenin alan bilgisinin derin olmasına gerek yoktur.
60. Bir uygulama öğretmeni adayı olarak, okul uygulamaları ve uygulama öğretmenliği konularında bir eğitim seminerine ihtiyacım var.
61. Uygulama öğretmeni güler yüzlü olmak zorunda değildir.
62. Uygulama öğretmenin, aday öğretmene ve uygulamalarına dönük eleştirileri yapıcı olmalıdır.
63. Uygulama öğretmeni olmada en önemli ölçüt, "iyi" bir öğretmen olmaktır.
64. Bir uygulama öğretmeni olarak öğretmen adayının sistematik gözlem yapmasını sağlayabilecek bilgi ve birikime sahibim.

Ek-2: Ölçeğe seçilen maddeler

- 1.Öğretmen adaylarının ilköğretim okullarında yaptıkları uygulamaların kapsamı hakkında bilgi sahibi olmak isterim.
- 2.Okul Deneyimi I dersi, öğretmen adayının olumlu mesleki tutum geliştirmesinde çok önemli bir aşamadır.
- 8.Uygulama öğretmenliği rolünü üstlenmeye istekliyim.
- 10.Mesleki deneyimin, uygulama öğretmenliği için en önemli ölçüt olduğunu düşünüyorum.
- 11.Okul Deneyimi I için okullara gelen öğretmen adayının, sistematik gözlem yapabilme becerisine sahip olması gerekir.
- 12.Okul uygulamalarında, öğretmen adayının en büyük yardımcısı uygulama öğretmenidir.
- 17.Öğretmen adayına sempatik ve anlayışlı bir tutum sergilenmelidir.
- 21.Okul Deneyimi I dersi, hem öğretmen adayının hem de uygulama öğretmenin bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlayacak bir süreçtir.
- 22.Bir öğretmen olarak, Uygulama Öğretmenliği mesleki gelişimimde önemli bir aşama olacağına inanıyorum.
- 25.Uygulama öğretmenin iyi bir lider olması gerekir.
- 27.Uygulama öğretmeni, öğretmen adayının mesleki gelişimine yardımcı olur.
- 28.Uygulama öğretmenin kişiler arası iletişim becerilerinin yüksek olması gerektiğini düşünüyorum.
- 30.Bir öğretmen olarak, Uygulama Öğretmenliği mesleki gelişimimde önemli bir aşama olacağına inanıyorum.
- 31.Bir uygulama öğretmeni olarak, kullandığım dil ve ifade tarzım bakımından öğretmen adayına iyi bir örnek olurum.
- 33.Uygulama öğretmeni, öğretmen adayına rehberlik eder.
- 35.Uygulama öğretmenliği, öğretmenliğin doğal bir parçasıdır.
- 37.Bir uygulama öğretmeni olarak, öğretmen adayına iyi bir lider olurum.
- 38.Uygulama öğretmeni yeniliklere açık, değişime hazır olmalıdır.
- 39.Uygulama öğretmenliği, mesleki deneyimin yanı sıra farklı becerileri de gerektirir.
- 40.Okul Deneyimi I, öğretmen adayının mesleki gelişimi açısından önemli bir aşamadır.
- 41.Uygulama öğretmenliği rolünü üstlenmeye hazır değilim.
- 43.Uygulama öğretmeni, dış görünüm bakımından öğretmen adayına örnek olmalıdır.
- 44.Uygulama öğretmeni, öğretmen adayına sistematik gözlem yapabilmesini sağlayacak rehberlik hizmetinde bulunmalıdır.
- 46.Öğretmen adaylarının, uygulama yapmak için geldikleri ilköğretim okullarında bir uygulama öğretmenine ihtiyaçları vardır.
- 50.Uygulama öğretmeni olarak iyi bir lider olacağımı sanmıyorum.
- 51.Uygulama öğretmeni olarak, öğretmen adayını sistematik bir şekilde gözlemleyebilecek bilgi birikimine sahibim.
- 53.Uygulama öğretmenin iyi bir dinleyici olması gerekmez.
- 55.Uygulama öğretmeni olarak, öğretmen adayına uygun bir model olurum.
- 56.Uygulama öğretmenin de öğretmen adayından öğreneceği şeyler vardır.
- 64.Bir uygulama öğretmeni olarak öğretmen adayının sistematik gözlem yapmasını sağlayabilecek bilgi ve birikime sahibim.